

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1000

מסכת זבחים ק' - ק"ו ♦ מקוואות ב', ב' - ב', ה'

בס"ד, י' אב תשע"ח

השבוע בגליון

- שני סוגי הרורים, במילים ובמחשבות
- בחינת גבולות הכלל "רובו ככולו" בהסס שעליו נשרו
- הדס שמיעוט קנינו נשרו

- האם חובה על אבל להטמא למתו
- כהנים בלבד, או גם כהנות
- הסיני מהרהר בסינית?

גליזון 1000

דבר העורך

ריבוננו של עולם, הבנתי!

מעבר לקו נשמע קולו של הגאון רבי אהרן דוד דונר שליט"א, דומ"צ בקהילת החרדים בלונדון, כשהוא נרגש, וחוזר ושונה: **הסיפור הזה הוא ממש גיוואלדיק**, אני שמעתי אותו מפי בעל המעשה עצמו. **מהיכן נתחיל?** מהיהלומים, משיעור הגמרא, או שמא מניהול המוסד התורני? ובכן, כמעט אמרנו הכל, אך נצטעם טרם אמרנו דבר.

היה זה לפני כעשרים וחמש שנה.

משרדו המפואר של ר' גדליה הי"ו היה סמל לעשייה קולחת ונמרצת. זה שנים רבות שהוא עוסק במסחר יהלומים. יבוא, הפצה, יצוא, מכירה וקניה. הכל מאז ומתמיד רחש משרדו. מכשירי הטלפון טרטרו ללא הרף, ומכשירי הפקסימיליה פלטו ניירות ללא הפוגה. פקידיו, שתוגמלו היטב, הורגלו זה מכבר לשוחח בו-זמנית עם שני אנשים משני קצות העולם, כשכל אחד מהם בטוח שמדברים איתו בלבד, ומזכירות מיומנות פתחו מכתבים במהירות מדהימה ושיגרו את התשובות למענן בו ביום. **בקרב** קהילתו ומעגל חבריו ומכריו הגדול, ידוע ר' גדליה כאדם אמין, שקול ואחראי. לפיכך, כאשר מוסד תורני חשוב נקלע למצב כלכלי קשה, היה הדבר טבעי לחלוטין, שר' גדליה יתבקש להקדיש מזמנו היקר לטובת אותו מוסד, כדי לאזן את מצבו הפיננסי.

דף ק/א ונמנו אחיו הכהנים וטימאוהו בעל כרחו

האם חובה על אבל להטמא למתו

אמרה תורה (ויקרא כא/א), "אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו". בפסוק זה נאסר על הכהנים להטמא למת. עם זאת, התורה מסייגת את האיסור וקובעת, "כי אם לשארו הקרוב אליו" - לשבעת קרוביו הוא רשאי להטמא, ולא זו בלבד שאין הוא אסור להטמא להם, אלא אף **חובה** עליו לעשות כן, כפי שדרשו חז"ל (סוטה ג/א) "לה יטמא" - מצווה. **כהנים בלבד, או גם כהנות:** נחלקו הראשונים, אם מצווה זו נוהגת בכהנים בלבד או שמא גם בכהנות. לדעת הרמב"ם (הל' אבל פ"ב הל' ו'), לא נוהגת מצווה זו אלא בכהנים זכרים בלבד, אך לא בכהנות, ש"אם רצו מתטמאות ואם לאו לא מטמאות". אולם, הראב"ד (שם) חולק וסובר, כי מצווה זו נאמרה לכהנים ולכהנות כאחד וכן דעת רש"י (כתובות נג/א ד"ה "ולא").

הרמב"ן ("תורת האדם" שער הסוף - עניין הכהנים) מציג שני הסברים בדעת הרמב"ם המבדיל בין כהנים לכהנות, אשר ראוי להתמקד בהם משום שמן ההבדל ביניהם נובעת השלכה הלכתית.

המוכדל מן הטומאה, מצווה להטמא: ניתן לפרש, אומר הרמב"ן, כי ציווי התורה להטמא למת, מתייחס לזה אשר אינו רשאי להטמא למת אחר, דווקא אותו ציווה התורה להטמא לקרוביו, אך מי שאינו מוזהר לבל יטמא למת, אף אינו מצווה להטמא לקרוביו, ולפיכך פסק הרמב"ם, שהכהנות, אשר אינן מוזהרות על הטומאה, אינן מצוות להטמא למת.

התורה מיעטה את הכהנות בלבד: כמו כן, מוסיף הרמב"ן, ניתן לפרש את דעת הרמב"ם באופן אחר, שהתורה **מיעטה** את הכהנות ממצווה זו, בצוותה "אמור אל הכהנים בני אהרן", ולא בנות (כנאמר בקידושין לה/ב לעניין בל תקיף ובל תשחית).

צעילוי נשמת

הר"ד **יצחק קליין** ז"ל

ב"ר בנימין ז"ל נלב"ע י"ב באב תשל"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו הר"ד יוסף (רמי) קליין ומשפ' שיחיו - בני ברק

צעילוי נשמת

מרת **גיטה גרינברג** ע"ה

ב"ר שמעון שו"ב לייבל ז"ל נלב"ע י"ג מנחם-אב תשנ"ו

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידנו הר"ד שמעון גרינברג ומשפחתו שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

הבחור ר' **חיים הלל בקשט** ז"ל ב"ר אהרון שיבלחט"א

נלב"ע ט' באב תש"ן **תנצב"ה**

הונצח ע"י הוריו ידידנו הר"ד אהרון וזוגתו מרת **צפורה בקשט** שיחיו - פתח תקוה

נר ה'
נשמת
אדם

כאשר נבקש לברר, מהי דעתו של הרמב"ם לגבי דינו של ישראל, היש לכרוך את דינו בדינה של הכהנת הפטורה ממצווה זו אם לאו, נמצא, כי התשובה לשאלה זו תלויה בשני ההסברים של הרמב"ם. שכן, לפי ההסבר הראשון, שהכהנות אינן מצוות במצווה, מאחר שמצווה זו תקפה רק לגבי מי שאסור להטמא למת שאינו משבעת קרוביו, הרי, שאין כל הבדל בין הכהנות לבין הישראלים, שניהם רשאים להטמא לכל מת. אולם, אם הכהנות נדחקו ממצווה זו על ידי מיעוט מיוחד, "בני אהרן", מאחר שהתורה לא טרחה למעט ישראלים זכרים מן המצווה, הרי שהם חייבים בה (הגהות ברוך טעם לטורי אבן ראש השנה ה'ת"ב), ולא נחלקו הרמב"ם והראב"ד כי אם לגבי כהנות בלבד, ולא לגבי ישראלים.

חובת הטומאה למת, נובעת מן החובה לכבדו: לפנינו, איפוא, שני אופנים להבין מניין למד הרמב"ם פסק הלכה זה. רבינו הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין זצ"ל בחיבורו על השאלות ("העמק שאלה" סימן ג' ס"ק ה'; סימן ל"ד ס"ק ח'; וסימן ק"ג ס"ק ט"ז), מוסיף טעם נפלא להבנת שיטת הרמב"ם. לדעתו, המצווה להטמאות למת נובעת מן החובה להתאבל עליו, שהיא מצווה מן התורה, כפי שגם מוכח מלשון הרמב"ם (שם): "כמה חמורה מצות אבילות, שהרי נדחת לו הטומאה מפני קרוביו". מעתה, רק זה שהטומאה אסורה עליו, מכבד את קרובו בטומאתו עליו, אך זה שהטומאה אינה אסורה עליו, גם אם יטמא, לא יוכיח בכך כבוד למת... [ועיין שם שלפי"ז בזמן הרגל, שאף הישראל אינו רשאי להטמא, לכל הדעות תהא עליו מצווה מדאורייתא להטמא, ויישב בזה את דעת הרמב"ם מסוגייתנו].

כהן קטן, רשאי להטמא למת? נסיים בחקירה מעניינת. הגאון בעל שו"ת "ושב הכהן" (סימן נ"ו) נקט גם הוא, כי מצוות הטומאה למת נובעת מפני כבודו, ובעקבות כך התעוררה אצלו השאלה הבאה. כידוע, יש לחנך את הקטן במצוות, אולם, שונה היא מצוות אבילות, שהקטן אינו חייב בדיניה ואף אין מצווה לחנכו באבילות (ראה מקורות הלכה זו בספר "הלכות אבילות - מדרוך מפורט", להרה"ג ר' יצחק אושינסקי שליט"א, פ"ג סעיף ס"ה). מעתה, לכאורה, לכהן קטן אסור להטמא למת, שכן, לאחר שלא הוטלה עליו החובה להתאבל על מתו, ובעקבות כך להטמא לו, נותר עליו האיסור הבסיסי שלא להטמא למת...

חינוך הקטן נועד ללמדו את הדרך אשר ילך בה בגדלותו: אולם, הוא מפקפק בקביעה זו, שהרי מצוות חינוך נועדה להפריש את הקטן מאיסורים כדי לחנכו לקראת גדלותו. אין, איפוא, כל סיבה לחנך קטן כהן זה שלא להטמא למת, שהרי סיוטאציה זו, שיש לו איסור להטמא למת, ואין לו מצווה להטמא לקרובו, אינה קיימת כי אם בקטנותו, ומאחר שכל חינוכו אינו אלא עבור שנות גדלותו, אין עילה לחנכו לכך... בעל "ושב הכהן" אינו פושט ספק זה ונשאר ב"צריך עיון" (דבריו הובאו ב"פתיח תשובה" יורה דעה סימן שע"ג ס"ק א').

נציין, כי להלכה (טור ו"שולחן ערוך" י"ד סימן שס"ג סעיף ג'), נפסק כדעת רש"י והראב"ד.

דף קב/ב בא טבול יום ואמר

הסיני מהרהר בסנינית?

גמרתנו מביאה את דברי רב, אשר ציטט משא הלכתי ארוך שנאמר על ידי רבי אלעזר בן רבי שמעון, תוך שרב מציין "דאמר בבית הכסא". מדבריו נראה, שכוונתו לכך שרבי אלעזר בן רבי שמעון אמר הלכות אלו בבית הכסא, שהוא מקום שבו אסור ללמוד דברי תורה. מיד בסיום דבריו תמחה הגמרא, כיצד היה רבי אלעזר בן רבי שמעון רשאי ללמוד במקום זה, ומשיבה: "לאונסו שאני". רש"י מפרש (ד"ה "לאונסו"): "שהיתה שמועתו שגורה בפיו ומהרהר בה על כרחו".

אין הבדל בין הרהור בדברי תורה לדיבור בהם: הלומד גמרא זו מנסה להבין, הא ניחא, רבי אלעזר בן רבי שמעון היה שקוע בדברי תורה והרהר בהם בעל כורחו, אך מדוע הוא גם דיבר בדברי תורה, היה עליו להרהר בלבד? ה"פרישה" (או"ח סימן פ"ה והביאו ה"פרי מגדים" שם) הוכיח מגמרתנו, כי אין כל הבדל בין חומרת האיסור להרהר בדברי תורה במקומות המטונפים, לבין חומרת האיסור לדבר בדברי תורה במקומות אלו, ומאחר שמחמת אונסו הותר לו להרהר בדברי תורה, אף היה רשאי לאומרם בפיו.

יש הבדל בין הרהור בדברי תורה לדיבור בהם: אולם, חידוש זה נדחה בתוקף על ידי החיד"א, בחיבורו "ברכי יוסף", ועל ידי אחרונים נוספים, שהרי, הלכה ברורה היא שב"בית האמצעי", שהוא החדר שלפני בית המרחץ, אסור לדבר בדברי תורה אך מותר להרהר בהם! מוכח, כי גדריהם של שני האיסורים הללו, אינם זהים בחומרתם [וכן מוכח מהלכות נוספות. כגון, ברכת התורה, שאין לדמות הרהור לדיבור]. מעתה, שבה וגם ניצבה בפנינו השאלה, כיצד דיבר רבי אלעזר בן רבי שמעון בבית הכסא, הרי היה עליו להרהר בלבד.

בעל ה"צאן קדשים" מפרש, כי אכן לא אמר רבי אלעזר בר"ש דברי תורה במקום שבו אסור לאומרם, אלא, הוא הרהר בהם בלבד, ולאחר מכן אמרם בבית המדרש ("משנה ברורה" סימן פ"ה ס"ק ח'; וע"ע "שפת אמת" בסוגייתנו).

ר' גדליה היטה את שכמו, ויהי למס עובד. אט, בעבודה קשה ומסורה, החל ר' גדליה לפלח נתונים, לתאם בין ההוצאות להכנסות, לנער את האבק מסעיפי תקציב ישנים ונשכחים, ולהפיח רוח חיים במוסד הקמל מבחינה כספית. כל אותה עת לא זנח ר' גדליה את שיעורו הקבוע. מידי יום ביומו, לקראת ערב היה ר' גדליה נוטש את כל עיסוקיו, יהיו אשר יהיו, מתייחד עם גמרתו האהובה, ומאזין בשקיקה למגיד השיעור יחד עם יהודים נוספים אשר קבעו עיתים לתורה.

סדר יומו העמוס - היהלומים, המוסד התורני והשיעור, לא נתן בו את אותותיו. ר' גדליה היה מסוג האנשים שעומס העבודה מחייה את רוחם ומפיה בהם מרץ וסם חיים. אולם, לקראת סוף השנה האזרחית, חש ר' גדליה כי המלאכה קשה עליו. לקראת ימי אידיהם המסחר ביהלומים פורה, השוק הצטער לחיים באחת, ועל שולחנו של ר' גדליה הצטברו הזמנות ופניות רבות מאד, עד כי לא היה באפשרותו להיענות להן כלל. פשוט לא היה לו זמן.

פקידיו ומזכירותיו עמלו קשות גם לאחר שעות העבודה הרגילות. הוא עצמו שוחח רק עם אנשי עסקים שבקשו לסכם עסקאות בסכום גבוה. ר' גדליה מיעט לצאת ממשרדו במשך היממה כולה, ועל ארוחות הצהרים ויתר זה מכבר. למרות הכל, כרעו ר' גדליה ופקידיו תחת הנטל, ומשך, פנה ר' גדליה להתיעץ עם האנשים הקרובים לו ביותר.

בשיעורי תורה רבים ניתן לחזות ביחסים המופלאים הנרקמים בין לומדי השיעור. אהות אחים המיישמים יחד מידי יום ביומו את המטרה הנעלה ביותר בתבל - "הגית בו יומם ולילה". כך, באחד הימים, לאחר השיעור פרס ר' גדליה את לבטו בפני משתתפי השיעור, תיאר בפניהם את המעמסה הכבדה הרובצת על כתפיו, ובלחש, תוך שעיניו מושפלות, ביקש לשמוע את חוות דעתם על רצונו להפסיק את השתתפותו בשיעורו הקבוע למשך תקופה מוגבלת. עד שירווח.

שעה ארוכה נשאו ונתנו וישיב השיעור עם ר' גדליה. את המוסד התורני לא ניתן היה להזיח. אחדים מלומדי השיעור הם שהמריצוהו ליטול על עצמו את ניהול המוסד. היה ברור להם, כי אם כף רגלו לא תדורך בשערי המוסד במשך שבועיים, תבואו עליו כליה. את מסחרו, כמובן, לא ההין איש להציע לו לעזוב... **משכך,** נמנו וגמרו ביניהם חברי השיעור, כי הם "מתירים" לר' גדליה להיעדר מן השיעור למשך שבועיים ימים בלבד, שבמהלכם הוא ישקיע את מלא מרצו וכוחותיו בעסק היהלומים, ולאחר מכן, כשוך הסערה, ישוב ר' גדליה לספסל הגמרא.

למחות בבוקר נכנס ר' גדליה למשרדו, וליבו החסיר מספר פעימות. כבר בעמדת איש הביטחון המוצב בקביעות בפתח משרדו, הוא חש בדבר-מה שאינו תקין. השומר ישב מובטל. בכל יום היה הלה רגיל לפלוט צורר טרוניות בשפה הפורטוגזית, בשעה שנאלץ לבדוק כמויות בלתי מבוטלות של בני אדם במכשיר הבידוק האלקטרוני, לוודא כי תיקיהם אינם מכילים חפצים חשודים ולתאם את כניסתם למשרדו עם קצין הביטחון של הבניין.

נכנס ר' גדליה לתוככי משרדו והדם אזל מפניו. **הטלפונים** לא טרטרו. **מכשירי** הפקסמיליה לא פלטו ניירות. **פקידיו** ישבו נינוחים וידיהם שמוטות. **שולחן** המכתבים היה נקי. **שקט!!!**

כמו השקט שבין תקיעה לתקיעה בראש השנה. ר' גדליה שפסף את רקותיו, נשא את שתי ידי לשימו ואמר: **רבינו של עולם, הבנת!!!** לא כל יהודי זוכה לאות כה מובהק משמים כדי להדריכו בדרך הנכונה. ר' גדליה זכה. תלמיד חכם מובהק שמע את המעשה הגיב, כי ניתן ללמוד ממנו עד כמה חשובה בעיני הקב"ה השתתפותו של יהודי בשיעור תורה. ר' גדליה אשר כל מעשיו נעשו לשם שמים, ואף הקדיש את זמנו למוסד התורני, זכה לאות ומופת נדירים בזכות מעשיו. לא נותר לנו אלא לסיים מעשה מדהים זה ברעיון מוסרי מאלף אותו שמענו מקורא יקר:

ידוע (שבת לא/א), כי לאחר מאה ועשרים שנה יישאל כל אחד ואחד מאיתנו "נשאת ונתת באמונה?" "קבעת עיתים לתורה?"

כאשר מתייצב אדם בפני בית דין של מעלה, נחקרים צפונות לבו: יהודי יקר! "נשאת ונתת באמונה???", האמנם ידעת, הרגשת והאמנת בכל רגע, שהכל מאיתו יתברך? שאתה אינך מצליח, אלא הקב"ה מצליח את דרכך? האם חשת בכל חושיך, כי בורא העולם מנווט את כלכלת כל בראיו בחן ובחסד וברחמים???

כן??? אתה מהנהן בראשך? **האמנת???**

ובכן, הבה נבדוק אם אכן האמנת שהכל מאיתו יתברך, ואתה אינך אלא עושה את ההשתדלות המוטלת עליך - "קבעת עיתים לתורה???" האם בהגיע זמן השיעור זנחת את כל עיסוקיך ואצת רצת ללמוד תורה מתוך ידיעה ברורה, כי הקב"ה יודע שכבר מילאת היום את ההשתדלות המוטלת עליך בענייני פרנסה, ועתה הנך יושב והוגה בתורת האלוקים?

כן??? "קבעת עיתים לתורה???" **אשריך טוב לך.**

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף קא/א ותקראנה אותי כאלה
כאלה

מדוע לא נאמר 'אלה'?

הסביר רבי אליעזר גורדון מטלו: בגמרא (קידושין לב) נאמר, כי הוואה את אביו עובר על דברי תורה, לא יאמר לו עברת על דברי תורה, אלא שואלו 'הלא נאמר כך וכך' וכדומה.

ירדנו, איפוא, מדרגת דיבור החמורה, לדרגת הרהור הקלה הימנה. ברם, עדיין, "אונסו שאני" זה, שגמרתנו מנמקת כהסבר להתנהגותו של רבי אלעזר בר"ש דורש הבנה, כיצד הרהר, הלא גם להרהר בדברי תורה אסור בבית הכסא!

ההרהור, מהו? ובכן, לצורך הבנת העניין חוזר הגאון רבי אפרים בורדיאנסקי זצ"ל לעומקו של ההרהור. הבה נהרהר, הרהור מהו? באיזו שפה אדם מהרהר. נדמה, כי הרוסי מהרהר ברוסית והסיני מהרהר בסינית. אכן, ברור, ניתן להרהר בצורה כזו. אפס, כאשר נהרהר בהרהורינו נגלה, כי רבים מן ההרהורים הם כמו חלום, בו אנו מדמיינים את ההתרחשות, ולא מדברים אותה, כך, כאשר אדם מהרהר אודות בית, חפץ או דבר מה אחר, הוא כאילו בוחן אותו מכל צדדיו, אך לא מדבר עם עצמו אודותיו.

שני סוגי הרהורים, במילים ובמחשבות: לפנינו, איפוא, שני סוגי הרהורים. הרהור בתיבות, באותיות ובמילים, והרהור על ידי מחשבות נטולות מילים. יתכן, שאיסור התורה להרהר במקומות המטונפים, אינו אלא על ההרהור הדומה לדיבור, היינו, הרהור במילים, אך מן התורה אין איסור להרהר בדברי תורה ללא מילים, ורבנן הם אשר הטילו איסור זה משום כבוד התורה. מעתה, יתכן, שלא הרהר רבי אלעזר בן רבי שמעון הרהור של מילים, כי אם הרהור של מחשבות, כזה שאיסורו מדרבנן בלבד. זהו שתירצה הגמרא "לאונסו שאני" - על אדם השקוע בתורה באופן שאינו מסוגל להיבדל הימנה במחשבותיו, לא גזרו חכמים להתנתק ממנה גם בבית המרחץ, על אדם קדוש שכזה לא חלה תקנתם ("משכנות אפרים" סימן י"ח, וע"ע "משנה ברורה" שם, ועיין "חזון איש" אור"ח סימן י"ד ס"ק י"ח. ובעיקר דין זה של הרהור במקומות המטונפים אם הוא דאורייתא, עיין "נשמת אדם" כלל ג' אות ב', שהוא מחלוקת ראשונים, וע"ע "פרי מגדים" בפתיחה הכוללת סוף חלק ה').

דף קד/ב שיצא רובו במיעוט אבר

בחנית גבולות הכלל "רובו ככולו" בהדס שעליו נשרו

גמרתנו דנה בגדרי הכלל ההלכתי "רובו ככולו". כלל זה בא לידי ביטוי במקרים שבהם הגדרתו של חפץ מסויים אינה שווה בכל חלקיו, והכלל "רובו ככולו" קובע, כי יש להתייחס אל כל החפץ כמעמד רובו. וכגון, זמן לידתו של התינוק נקבע לפי יציאת רובו, וכאשר רובו יצא ביום ומיעוטו בלילה, הוא יימול ביום השמיני ליציאת רובו (חולין ע/א). **במאמר הבא, ניטול לידתו הדס מהודר ויפה, אשר במהלך חג הסוכות עליו הירקקים החלו לנשור ממנו, ונבדוק בכל שלב של נשירת העלים אם ניתן להצילו על ידי הכלל "רובו ככולו".**

כידוע, ההדסים שאותם אנו נוטלים לקיום מצוות ארבעת המינים, צריכים להיות "משולשים", היינו, שמכל "קן" ייצאו שלשה עלים, שנאמר (ויקרא כג/מ) "ענף עץ עבות", ודרשו חכמים שיש ליטול ענף הדס שעליו מכסים אותו, לכל הפחות על ידי שלשה עלים בכל קן. ברור מאליו, כי הדס שרוב עליו נשרו הימנו - פסול, מאידך, אחר שהתוודענו לכלל "רובו ככולו", נבין גם, כי הדס שרובו עומד בדרישות ההלכה, יהא כשר, שהרי "רובו ככולו".

הדס שמיעוט קניו נשרו: המקרה הפשוט והמוכן ביותר הוא, של הדס שמיעוט קניו נשרו. במקרה זה, רוב ההדס משולש ויש להתייחס אל כולו כאל הדס משולש, כפי שאכן הורה הראב"ד (רא"ש סוכה פ"ג סימן י'), וכן נפסק להלכה ("שולחן ערוך" אור"ח סימן תרמ"ו סעיף ה').

הדס שנשר עלה אחד מכל קניו: מקרה סבוך יותר, הוא הדס שמכל קן וקן שבו נשר עלה אחד. לגבי כשרותו של הדס זה נחלקו הראשונים. יש הסוברים (ה"רן סוכה לב/ב), כי הכלל "רובו ככולו" אינו יכול לסייע להדס זה, מאחר שהבדל יסודי חוצץ בינו לבין ההדס שמיעוט קניו נשרו. רובו של ההדס שמיעוט קניו נשרו משולש הוא, וממילא, הכלל "רובו ככולו" מותח את הגדרת רוב ההדס המוגדר כמשולש, על פני כולו. אולם, את ההדס שלפנינו, שלא התברך אף לא בקן משולש אחד, לא ניתן להגדיר כענף עץ עבות, אחר שבאמת אינו כזה. אולם, יש החולקים וסוברים (רא"ה, הביאו הרשב"א סוכה לב/ב, ורבינו ירוחם נתיב ח' ח"ג), כי יש להתמקד בכל קן בנפרד ולקבוע כי הוא מושלם על פי הכלל "רובו ככולו". כלומר, מאחר שכל קן נושא את רוב העלים הדרושים, שניים מתוך שלושה, כל קן הוא מושלם וממילא ההדס נחשב "עבות" וכשר. להלכה, פסק ה"משנה ברורה" (סימן תרמ"ו ס"ק י"ח), כי בשעת הדחק ניתן לסמוך על שיטת המקילים.

שימוש כפול ברובו ככולו: עתה, הבה נפנה אל המקרה השלישי, המורכב משני המקרים הקודמים גם יחד. סיכמנו, כי הדס שרוב קניו מושלמים, כשר. נוכחנו, כי יש הסוברים שהדס שקניו אינם משולשים, נחשב משולש, אך מה דינו של הדס שחלק מקניו נשרו לחלוטין ואף באלו שנותרו אין שלשה עלים בכל קנה. הקושי ההלכתי, לכאורה, במקרה זה, נובע מן הצורך להכשיר את ההדס על ידי שימוש כפול בכלל "רובו ככולו", הן לגבי מספר הקינים, והן לגבי מספר העלים. בעל "התניא"

לומדים משניות
זוזכים לאריכות ימים
(תקנת השבין לר' צדוק הכהן מלובלין זי"א)

ללמוד משנה - מהיום זה קל!

תכנית לימוד יומית
שתי משניות יומיות להשלמת סדר זרעים בשנה

***3764** צלצלו עכשיו וקבלו ספר חודשי ראשון **הינם**

פירוש בורר | נדל קונפטי | עיצוב מפורז ואתיות | מתאים לכל | מני חודשי | וטח לזכרה | במיוחד | מאירות עיניים | זמן ועת | עזר הבית

זצ"ל (שולחן ערוך הרב שם סעיף ד') הכשיר הדס זה, וכן משמע מדברי ה"משנה ברורה" (ביאור הלכה" סימן תרמ"ו ד"ה "לעיקובא", עיין "חזון איש" אור"ח סימן קמ"ו אות כ"ט שפסל הדס זה).

היתכן שהדס שרוב עליו נשרו, כשר? נפנה כעת את תשומת לבנו לשלב האחרון של נשירת העלים מן ההדס. מיעוט קניניו כבר אינם, ומאלו הנותרים נשר עלה מכל קן, ועדיין יש הסוברים כי ניתן להכשירו. אולם, מה נעשה בהדס זה, אם אף רוב עליו נשרו הימנו, וכגון, הדס בעל עשרה קינים, הנושאים ביחד שלושים עלים, שארבעה מקיניו נשרו על שנים עשר עליהם, ובנוסף לכך ששת הקינים שנותרו אינם אלא בעלי שני עלים כל אחד. חשבון פשוט יגלה, כי ההדס בעל שלושים העלים נותר עם שנים עשר עלים בלבד. ללא כל ספק מקרה זה חמור מן המקרים הקודמים, משום שמדובר בהדס שרוב עליו נשרו! אולם, לכאורה, גם מצבו העגום של הדס זה ניתן לשיקום על ידי "רובו ככולו", שכן, תחילה נקבע כי כל קן וקן מששת הקנים הוא כשר, ולאחר מכן נקבע, כי לאור העובדה שששה קנים מתוך עשרה טובים המה, הרי ש"רובו ככולו" וההדס כשר...

ה"משנה ברורה" חוכך בדעתו בהכרעת דינו של הדס זה (עיין "ביאור הלכה שם), ובעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל (סוכה סימן כ"ז), חודר על ידי מקרה זה לנבכי "רובו ככולו" ואומר, כי השאלה העומדת בפנינו היא, כיצד לנהוג במקרה שהכרעת "רובו ככולו" של פרט מתוך החפץ הנדון, סותרת את הכרעת הרוב הכללי של החפץ. כלומר, החלת הכלל "רובו ככולו" לגבי כל קן וקן, סותרת את מצבו הכללי של ההדס שרוב עליו אינם מכסים אותו יותר. מסוגייתנו, הוא אומר, מוכח, כי במקרה זה אין נוהג "רובו ככולו".

במשנתנו מבואר, כי הפר והשעיר של יום הכיפורים מטמאים את בגדיהם של המוציאים אותם לשריפה מחוץ לחומת ירושלים. לאור הכלל "רובו ככולו" מבואר בסוגייתנו, כי גם באופן שיצא רוב גופו של הפר בלבד, דינו כמי שיצא כולו. והנה, מה דינו של פר שיצא ברובו מחוץ לחומה, אך רוב זה כולל חלק קטן מאבר גדול אשר רובו בתוך החומה. לכאורה, יש מקום לומר "רובו ככולו" על אבר זה ועל ידי כך לקבוע כי כל האבר בתוך החומה, ושוב אין להתייחס אל הפר כמי שיצא רובו מחוץ לחומה. אולם, מבואר בגמרתנו, כי יש להלך אחר הרוב הכללי של הבהמה, ולא אחר רוב של אבר בודד.

הרי לנו, מסיים בעל ה"קהילות יעקב", כי כאשר מצבו הכללי של החפץ מורה כי הוא נטול רוב, לא ניתן להפוך את הקערה על פיה על ידי שינוי הגדרתו של פרט בודד בו (וכ"כ ה"דבר אברהם" ח"א סימן ב' ענף ב' ס"ק ו') [רביני בית מדרשנו העירו, כי עדיין יש מקום לחלק בין הנידון בסוגייתנו. בנידון שלפנינו אין כל משמעות לאברי הפר, כי אם בשאלה אם יצא רוב הפר בכללותו אם לאו. לעומת זאת, התורה אינה דורשת רוב עלים, כי אם הגדרה של "עבות", ומשנצליח להקנות להדס את שמו, מה לי אם רוב עליו אם לאו. זוהי הסיבה להתלבטותו של ה"ביאור הלכה"].

אף אהרן הכהן לא העמיד את משה על טעותו, אלא שאלו מעניינים דומים אחרים - "כאלה", עד שנזכר משה רבינו ו"הודה ולא בוש לומר לא שמעתי אלא אמר 'שמעתי ושכחתי' (גמרא כאן). (טללי אורות")

דף קב/א יבמה מלך

גיסת חבר כחבר

מי יושב במזרח? תלמידי חכמים, צדיקים ויראי חטא. האם יש סדר כיבודים גם בעזרת נשים?... ברי, כי אשת חבר כחבר, ויש להושיבה במקום מכובד, או לתת לה מנה ראשונה. אולם, מה דינה של גיסת חבר?

ה"בן איש חי" ("תורה לשמה", סי' רס"א) עונה על כך: בגמרא למדנו, כי אחת ממעלותיה של אלישבע היא ש"יבמה מלך", היינו: "יבמה", אחי בעלה שעתיד ליבמה אם בעלה ימות בלא בנים, היה מלך. הרי ששבח גדול הוא לאשה שגיסה מלך ישראל, ויש לכבדה בגין כך. מכאן, הוא מוסיף, (שם סי' רס"ב), יש גם ללמוד, שיש לכבד את אחיו של התלמיד חכם, שהרי אם את אשת אחיו יש לכבד, קל וחומר שהדברים אמורים לגבי אחיו.

לעילוי נשמת

אבינו וסבינו הרה"ח

ר' משה כפתורי (קנוף) ז"ל

ב"ר יצחק שמואל ז"ל
נלב"ע י' באב תשמ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ה"ר אברהם משה בליטנטל ז"ל

בן ה"ר יהודה אריה ז"ל
נלב"ע י"א באב תשמ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י נכדו ידידנו ה"ר שאול
חסדיאל ומשפ' שיחיו בני ברק

לעילוי נשמת

חכם **אברהם צורף זצ"ל**

בן ר' מנשה מאיר ופרחה ז"ל נלב"ע י"ב באב תש"ע

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו ר' אפרים צורף הי"ו-שילה

לעילוי נשמת

ה"ר **חיים פרנקל ז"ל**

ב"ר יעקב הכהן ז"ל נלב"ע י"ג באב תשס"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ה"ר **צבי נתן פינקלשטיין ז"ל**

ב"ר חיים מנחם ז"ל נלב"ע י"ד מנחם אב תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

חווייה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם! חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל: veten@meorot.co.il

לעילוי נשמת

מרת **שינדל לאה יפה חיים** ע"ה

בת הרב יהושע ז"ל נלב"ע ט' באב תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י התנה ובתה

ה"ר אריה ישראל וסימה שכטר שיחיו - חיפה

לעילוי נשמת

מרת **מלכה סלומון** ע"ה

בת יבדלחט"א ר' אריה ישראל שכטר הי"ו

נלב"ע ט' באב תשע"א תשנ"ו **תנצב"ה**

הונצחה ע"י אביה ה"ר אריה ישראל שכטר

לעילוי נשמת

ה"ר **צבי נתן פינקלשטיין ז"ל**

ב"ר חיים מנחם ז"ל נלב"ע י"ד מנחם אב תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו